

עקבה

על פרטיטורות גרפיות וטקסטואליות, שירה מושגית וכתב תנועה

יוני ניב

המושג היווני "εἰκὼν" (גרפו) הוא פועל, שמשמעותו הבסיסית היא "לכתוב", "לחרוט" או "לרשום". זהו שורש, המופיע בבסיסן של מילים רבות, הן ביוונית והן בשפות מודרניות שנגזרו ממנה, ומובנו הראשוני כרוך בפעולה פיזית של חריטה או של רישום.

התערוכה "עקבה" עוסקת במעשה הכתיבה כפעולה היולית, המתרחשת על ספה של השפה, בגבול המובנות. היא בוחנת את הכתיבה כהותרת עקבה בחומר – רישום המתהווה במרחב הלימינלי שבין רטט למחשבה, רגע לפני התמצקות הסימן לכדי מושג. כתיבה, במובן זה, אינה אלא עקבות נוכחותו של הנעדר.

מיהו אותו נוכח־נפקד במעמד העקבה? ומהו בדיוק הדבר שאנו מבקשות לרשום בכל אותן תצורות של "קדם־כתיבה"? האם עדות וזיכרון לאירוע שחלף, או הוראה ומתווה לעתיד לבוא? העקבה משבשת את רצף הזמנים הליניארי, מערערת יחסי סיבה ומסובב, דוחסת את הזמנים כולם לכדי הֶרֶף.

השאלה המהדהדת ברחבי הגלריה – ברישום, בתנועה, בשירה ובצליל – היא זו: כיצד אוחזים בהרף? או מוטב – כיצד אוחזים בהרף מבלי להרוג את הדבר הרוטט, שבו מבקשת הכתיבה לאחוז?

בר ערן וגדעון לוי חוזרים אל הניסוי המפורסם של ארנסט צ'לדני (Chladni) משנת 1787, המציין את רגע הולדתה של האקוסטיקה המודרנית, כנקודת פתיחה להרהור פואטי על המרחב הלימינלי שבין רטט לרישום. מיצב הסאונד שבנו – שני לוחות רוטטים, המרעידים אבקת פחם – משיב לחיים את הדפוסים של צ'לדני כרגע מכונן, שבו לופת הרישום את הצליל. מעברו האחר של הקיר תלו האמנים סדרת תצלומי תקריב של תצורות הפחם על פני ציר זמן, תצלומים המתעדים את הרגעים החמקמקים, שבהם נע החומר בין כאוס לסדר.

עקבה

על פרטיטורות גרפיות וטקסטואליות, שירה מושגית וכתב תנועה

18.12.25 – 30.10.25

מוסררה גלריה לאמנות

בית קנדה, רח' שבטי ישראל 22, ירושלים

ראשון-חמישי, 17:00-10:00 | musrara.co.il

Marion and Guy
Naggar, London

Marina and Sacha
Nahmias, Paris

קרן מנדל
Mandel Foundation

משרד
התרבות
והספורט

מוסררה مصارة
MUSRARA

קרן אהרון גוטוירט
Aaron Gutwirth Fund

פרח זורח
מתנאל

MATAMEL
GALLERY

תפעל הייס

DALIA AND ELI
HURVITZ FOUNDATION

Kirsh Foundation

בית הספר לאמנות וחברה ע"ש נגר
مدرسة النجار للفنون وللمجتمع
The Naggar School of Art and Society

Reem Schwartz
FAMILY FOUNDATION

שמיל פרנקל, מוזיקאי ובונה כלי נגינה, מציג טריפטיכון המורכב משלושה לוחות עץ, שיחדיו מכוננים את העבודה *Landscaping*. את התהליך היצירתי של פרנקל ניתן לתאר במונחי התמרה: המרקמים החומריים והתלמים האורגניים שעל גבי לוחות העץ מהווים מקור השראה לרישום, שבתורו מזין את התהליך הפרשני של המוזיקאים בחיפוש מחודש אחר הפרטיטורה כחומר צלילי.

איה ליאון מציגה את הפרטיטורה של יצירתה *אדוות* לקונטרבס, לקולנים ולאלקטרוניקה, יצירה שנכתבה עבור אנסמבל מוסיקה נובה. העבודה מורכבת מסדרה של מיניאטורות, המזמינות את המבצעות למתוח אותן על פני הזמן עד לנקודה השואפת לאינסוף, שבה ימשיכו להדהד לנצח. השתייה במעגל, כותבת המלחינה, "פותחת פתח לתהליך: פירוק או התמוססות, האצה או האטה, התרחקות, שינוי טקסטורת הצליל או מהלך רגשי של המבצעות. המעגל איננו סגירה, אלא התגלגלות ופתח למטמורפוזה".

נועה אשכול, רקדנית וכוריאוגרפית פורצת דרך, פיתחה בשנות ה-50 של המאה ה-20 יחד עם אברהם וכמן את כתב התנועה אשכול-וכמן – שיטה אנליטית ומערכתית לרישום תנועה. זהו אחד הניסיונות המתודיים והעקביים ביותר לנסח לשון מופשטת של הגוף, שפה של עקבות ושל תנועות. האיוורים המלווים את כתב התנועה, פרי יצירתם של **אברהם וכמן וג'ון ג. הריץ**, הם לא רק תרשימים פונקציונליים, אלא גם דימויים מרתקים בפני עצמם: רישומים גאומטריים-פואטיים של מחוות אנושיות. במפגש בין גוף לרישום, בין מחול למערכת סימנים, מתגלה מהותה של הכתיבה כעקבה – תנועה ההופכת לצורה, חיים הנחרטים בקווים. המלחינה ואמנית הקול **יפעת דיו** מציגה שתי עבודות: *קְשֶׁרֶשׁ*, שיתוף פעולה עם המאיירת **איריס צ'אנג**, הוא טריפטיכון קולי, המשוטט במרחב אונומטופאי רב-לשוני, שבו מתרופף הקשר בין מילה למשמעות, בין צליל לתפקידו במערכת סימנים מוסכמת; הוא היזכרות בהדהוד הראשוני של הדברים אל תוך השפה; הזמנה לבחינת תהליך התהוותו של סאונד לכדי חומר, והמתח המתקיים בין הביטוי הקולי הממשי לבין מושאו – כל הצלילים הקיימים בעולם, בכללם גם השקט. לצד יצירה זו מציגה דיו פרטיטורה טקסטואלית, המהווה הזמנה לתרגיל מודרך בהאזנה.

המשורר **אלכס בן-ארי** תרם לתערוכה מקבץ שירים מינימליים. עבודותיו הטקסטואליות מתפקדות כפואטיקה מרחבית – השפה משתחררת מגבולות הדף ופועלת ברחבי הגלריה, ופעולה זו משנה את אופי הקריאה: לא עוד פעולה אינטימית ולינארית, אלא כוריאוגרפיה של המבט ושל הגוף בחלל. את יצירותיו בתערוכה יש להבין "באופן מילולי" – כתביעה שמילים יהיו לדברים. *A WY* היא דוגמה אידיומטית: היא כופה את משמעותה המילולית, מרחק, באופן הקונקרטי ביותר – כמרחק פיזי. בנוסף לה מציג בן-ארי את עבודת הווידיאו *סוף סוף*, המתבוננת בכתוביות הסיום של סרטים ישנים כמרחב טקסטואלי של שהייה עם חוויית הסוף. בעבודתו של **אלעד שניידרמן**, *מטוטלת רדיו מוסררה*, תנועתה המחזורית של מטוטלת משמשת כאנטנה חותכת בזרימה הכאוטית של גלי רדיו. יצירתו של שניידרמן היא דיאגרמה, במונחייו של הפילוסוף הצרפתי ג'יל דלז: שדה דינמי, מתהווה תדיה, שבליבתו עימות בין הסדירות של תנועת המטוטלת לבין מרחב הצליל הרווי והכאוטי של גלי האתר. זוהי מערכת הרושמת את הפרטיטורה שלה בזמן אמת ומותירה עקבה, הנמחקת מיד עם היווצרותה; רישום הנכתב במדיום של הזמן – לא מפה של טריטוריה קיימת, אלא מכונה המייצרת טריטוריית צליל חדשה בכל תנודה.

עבודתה של **טליה קינן**, *ללא כותרת (נוצה)*, משלבת בין רישום פחם על הקיר להקרנת וידיאו, והיא כעין שיר הייקו במבט:

עֲנַף פָּחֶם עַל קִיר –
נוֹצַת אוֹר רוֹעֶדֶת,
נָחָה לְרָגַע.